

Pristupanje Evropskoj Uniji mora ići ruku pod ruku sa rešavanjem problema životne sredine i klimatskih promena, piše Dragana Mileusnić.

Dragana Mileusnić je koordinator za energetske politike Jugoistočne Evrope pri evropskom sekretarijatu Climate Action Network Europe.

Zemlje zapadnog Balkana koje žele da se pridruže EU nisu gotovo uopšte napredovale u harmonizaciji politika vezanih za životnu sredinu i klimatske promene. Štaviše, one narušavaju svoje izgleda za članstvo u EU promovišući investicije u energetske kapacitete koji koriste ugalj, a koji imaju štetne posledice po klimu, životnu sredinu i društvo uopšte. Države zapadnog Balkana imaju veliki broj prepreka na putu ka EU. Uz ekonomski oporavak, one moraju da se izbore sa korupcijom i reše brojna bilateralna pitanja. Kako je pristupni proces trenutno dominantni motiv za reforme, države regiona se polako transformišu u funkcionalnije države. U moru drugih političkih nesuglasica, na Balkanu se često zapostavlja usvajanje evropskih tekovina u oblasti klimatskih promena i životne sredine.

Ovo je jedno od najzahtevnijih poglavlja u pristupnim pregovorima, s obzirom da obuhvata trećinu ukupnog zakonodavstva koje treba preneti u nacionalni pravni sistem. Takođe je jedno od najskupljih poglavlja za primenu: konzervativne procene ukazuju da bi Srbija sama trebalo da utroši oko 10.5 milijardi eura za dostizanje standarda u ovoj oblasti, što je gotovo četvrtina bruto domaćeg proizvoda.

Ipak, usklađivanje sa standardima u oblasti životne sredine nije samo izazov, već i značajna prilika. Podaci pokazuju da se svaki euro uložen u dostizanje EU standarda vraća kroz 17 eura benefita, kroz smanjenje zdravstvenih i troškova životne sredine. Ograničavanje zagađenja ne samo da se isplati i da je preduslov pristupu EU, već – što je najvažnije – spašava živote.

Nažalost, Vlade zemalja zapadnog Balkana stalno odlažu reforme energetskog sektora i politika zaštite životne sredine. Nevladine organizacije upozoravaju da se situacija čak pogoršava, naročito u oblasti zagađenja iz intenzivnih industrija, kao što su termoelektrane na ugalj. Tako je Srbija prošlog meseca produžila prava industrijskih postrojenja da zagađuju vazduh, zemljište i vodu do kraja 2020. godine, umesto 2015, kako je prvobitno planirano zakonom. Ranije ove godine, Srbija je odlučila i da uzme zajam u visini od oko 600 miliona eura od Kine, za izgradnju novog postrojenja na ugalj, Kostolac B3. Ovo je sada jedan od najnaprednijih projekata u talasu novih termoelektrana planiranih u regionu. Ukoliko bi se svi ovi projekti realizovali, imali bi pogubne socijalne uticaje, kao i uticaje na klimu i životnu sredinu.

Ugalj nema budućnost u našem energetskom miksu. U EU, ugalj je već u opadanju zbog

strogih standarda za nivoe zagađujućih emisija i brzog razvoja obnovljivih izvora energije. Kao rezultat, velike energetske kompanije poput nemačkog E.ON-a, odlučile su da se preorijentišu na čiste energetske izvore, koja ujedno imaju i veću finansijsku isplativost u budućnosti. Da li je vreme da i države Balkana počnu da uči iz grešaka drugih koji su investirali u ugalj, umesto da ponovo učimo iz sopstvenog iskustva?

U međuvremenu, EU institucije se sve glasnije oglašavaju ovim povodom. Evropski parlament je poslao jasnu poruku zemljama zapadnog Balkana, Pristup EU mora da ide ruku pod ruku sa poboljšanjem stanja životne sredine i klimatskom akcijom, kao što navode rezolucije Evropskog parlamenta usvojene u martu. Poslanici Evropskog parlamenta pozvali su zemlje da revidiraju svoje energetske planove, a Srbiju posebno da spreči dalju državnu pomoć sektoru uglja.

Šefovi delegacija za zapadni Balkan u Evropskom parlamentu su otišli i korak dalje, uputivši pismo potpredsedniku Evropske Komisije za energetske uniju, Marošu Šefčoviču i Komesaru za klimu i energetiku, Migelu Arijas Kanjeteu. U pismu se traže jednaki ekološki standardi za Balkan kao u EU, kako region ne bi postao odlagalište za priljeve energetske projekte. Ovo bi trebalo osigurati kroz adekvatnu reformu Ugovora o energetske zajednici, koji predstavlja zajednički pravni okvir za Balkan i EU u oblasti energetike.

Jasno je da rešavanje ekoloških problema mora da počne sada. U suprotnom, članstvo zemalja regiona u EU može biti odloženo godinama unapred, dok se ne ispune svi potrebni standardi.

Dragana Mileusnić